



تبلیغ دین محصور به دعوت زبانی نیست

حجت الاسلام حمیدرضا شریعتمداری گفت: نحوه تبلیغ و ترویج دین آفاتی داشته است که از جمله آنها می‌توان به کمال‌گرایی، ترجیح دعوت زبانی بر عملی، خودبرتربینی و عجله در نتیجه‌گیری اشاره کرد.

حجت الاسلام حمیدرضا شریعتمداری گفت: نحوه تبلیغ و ترویج دین آفاتی داشته است که از جمله آنها می‌توان به کمال‌گرایی، ترجیح دعوت زبانی بر عملی، خودبرتربینی و عجله در نتیجه‌گیری اشاره کرد.

حمیدرضا شریعتمداری به گزارش اینکنا، حجت الاسلام والمسلمین حمیدرضا شریعتمداری، استاد دانشگاه ادیان و مذاهب، امروز ۲۶ فروردین در نشست علمی «آسیب شناسی تبلیغ دینی»، که از سوی پژوهشکده اندیشه دینی معاصر برگزار شد، گفت: وقتی به متون دینی مراجعه می‌کنیم، سلسله مسئولیت‌ها و مأموریت‌هایی برای کسانی وجود دارد که دغدغه حفظ دین دارند و بنده آن را براساس قرآن به چند دسته تقسیم کرده‌ام؛ یک دسته با تعبیری چون تبلیغ، تعلیم حکمت و کتاب و انذار بیان شده است و از جمله آیاتی چون «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ، الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا، اذْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَأَنْذِرْ يَ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَنْ يُخْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ...» مؤید این موضوع هستند.

وی افزود: دسته دیگری از این تعابیر، فراتر از رساندن پیام ناظر به تربیت انسان هاست. بنابراین در کنار تعلیم، تزکیه هم بیان شده و گاهی مقدم بر تعلیم و گاه متأخر از آن است؛ این دو دسته از وظایف برای پیامبران و کسانی است که رسالت ایشان در امتداد رسالت انبیاء و ائمه (ع) است. دسته سوم مسئولیت‌هایی است که با تعابیر امر به معروف و نهی از منکر و تواصی به صبر به کار رفته و متوجه همه مردم به خصوص نخبگان است.

استاد دانشگاه ادیان و مذاهب بیان کرد: هدف از انجام این رسالت‌ها و وظایف در دو دسته اول چند چیز است؛ گاهی رساندن و ابلاغ پیام دین و ایصال به حقیقت و گاهی اتمام حجت و فراتر از آن ایجاد تحول درونی و معنوی در انسان هاست. البته امر به معروف و نهی از منکر لزوماً معطوف به هدایت و تحول انسان‌ها نیست. در حقیقت مأموریتی برای اصلاح ظاهر و مظهر جامعه است و اگر جامعه اصلاح شود، مسیر برای تزکیه و هدایت هموارتر می‌شود.

وی اظهار کرد: تصدی‌گری هر کدام از این مسئولیت‌ها الزاماتی دارد که از جمله آنها علم و آشنایی با شرایط زمانه و روزگار و نوع مأموریت و اهداف مقرر برای آن است و در کنار این الزامات، آفات و تهدیداتی هم وجود دارند، زیرا آنچه به عنوان رفتارهای دینی و تبلیغ دین شناخته می‌شود متأسفانه در موارد زیادی آلوده به این آفات است.

آفات تبلیغ دین

شریعتمداری بیان کرد: برای ساماندهی جامعه باید به این آفات توجه کنیم و اولین آفت، کمال‌گرایی است. اگر تصور کنیم دین دارای ژرفا و عمق فراوانی است و انتظار داشته باشیم که همه انسان‌ها به همه اجزای آن ملتزم و پایبند باشند، نگرش نادرستی است. اگر برای خودمان نسخه کاملی از دین را مطرح می‌کنیم، نباید ارزش‌گذاری همه افراد جامعه، پیگیری و مطالبه‌گری کاملی داشته باشیم. آفت دیگر تمرکز بیش از حد بر مصادیقی خاص از دینداری و رها کردن سایر تعالیم دینی است که گاهی برخی از این تعالیم مهمتر از ظواهر دینی دیگر هستند.

استاد دانشگاه ادیان و مذاهب تصریح کرد: آفت دیگر آن است که انتظار داشته باشیم همه یا بیشتر مردم به راهی که درست می‌پنداریم رهنمون و هدایت شوند، در حالی که چنین امری حتی با حضور پیامبر اکرم محقق نشده و دست‌یافتنی نبوده است و قرآن می‌گوید که اکثر مردم هرچند تو به هدایت آنها حریص باشی ایمان نخواهند آورد. آفت دیگر، خودعادی‌پنداری است؛ یعنی ما گمان می‌کنیم تلاش و تبلیغ ماست که انسان‌ها را به راه راست هدایت می‌کند، در حالی که هدایت به تصریح قرآن، دست خداوند است و با تعابیر متعددی چون یهدی الیه من اناب، یهدی الیه من یرید و... مورد اشاره قرار گرفته است. هدایت از امور ویژه‌ای است که انتساب خاص به خدا دارد و همه چیز در ید قدرت خداوند است.

شریعتمداری اظهار کرد: آفت دیگر ترجیح دعوت زبانی بر دعوت عملی است؛ گمان ما این است که دعوت و تبلیغ، محصور به دعوت زبانی است و بهترین شیوه همین نوع دعوت است؛ در صورتی که دعوت عملی به مراتب اثرگذارتر از دعوت زبانی است. آفت دیگر اینکه ما تصور می‌کنیم امور معنوی و دینداری و ایمان مانند اجرای قانون و اجرای کارهای فرهنگی هستند و اگر الزامات

آن بخش ها را در اینجا به کار بگیریم، هدایت رخ خواهد داد، ولی هدایت امری فردی و معطوف به قلب و درون و باطن انسان هاست و ساز و کار متفاوتی را طلب می کند.
هدایت امری پیچیده است

استاد دانشگاه ادیان و مذاهب بیان کرد: آفت دیگر این است که ما هدایت را تک عاملی می بینیم و فکر می کنیم هدایت در گرو تعلیم و تبلیغ است در حالی که هدایت امر پیچیده و چندوجهی است و چه بسا عوامل غیرمعرفتی که خیلی از آنها از اختیار ما خارج هستند از عوامل معرفتی مهمتر و مؤثرتر محسوب می شوند. آفت یا انگاره باطل دیگر، خودبرتربینی مؤمنان است؛ یعنی مؤمنان فکر می کنند خودشان از دیگران برتر و بهتر هستند و به همین سبب این وظیفه برعهده آنان گذاشته است. البته دینداری برتر و فرد دیندار بهتر از بی دین است، ولی دلیلی وجود ندارد که ما نگاه انسانی و محترمانه به دیگران نداشته باشیم.

شریعتمداری در پایان تصریح کرد: آفت دیگر خلط میان اشکال دینداری و اصل دینداری است و تصور می کنیم دینداری دیگران باید قالب دینداری ما را داشته باشد، در صورتی که دینداری می تواند متناسب با سبک زندگی افراد قالب های مختلفی داشته باشد. آن گاه که دین به مثابه فرهنگ شود، شکل و شمایل مختلفی دارد. بنابراین نباید به دنبال تحمیل شکل خاصی از دینداری به مردم باشیم. آفت دیگر این است که فکر می کنیم تحول معنوی در انسان ها امری دفعی و یکباره است که باید در مدتی کوتاه رخ دهد، در حالی که تحول امری تدریجی و نیازمند ممارست و عوامل مختلف است و در این راه باید صبر پیشه کنیم.